

УПРАВЛІННЯ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ЯКОСТІ ОСВІТИ
У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ЗВІТ

**за результатами проведення першого циклу
моніторингу щодо забезпечення якості організації
інклюзивного навчання для дітей з особливими
освітніми потребами у закладах загальної середньої
освіти Волинської області**

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ	3
СТАН ОБЛАШТУВАННЯ ПРИМІЩЕНЬ ТА ТЕРИТОРІЇ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПІВ УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ ТА/АБО РОЗУМНОГО ПРИСТОСУВАННЯ.....	4
НАЯВНІСТЬ ТА ДОСТУПНІСТЬ РЕСУРСІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	5
ВЗАЄМОДІЯ ТА СПІВПРАЦЯ УСІХ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ, ФАХІВЦІВ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ	7
ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	8
СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	11
ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇХ БАТЬКІВ ЯКІСТЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	13
ВИСНОВКИ	17
РЕКОМЕНДАЦІЇ	19

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження проводилось управлінням Державної служби якості освіти у Волинській області (далі – управління Служби) з метою виявлення та відстеження тенденцій щодо організації інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами (далі – дітей з ООП) у закладах загальної середньої освіти області (далі – ЗЗСО) та визначення чинників, що сприяють створенню оптимальних умов для забезпечення прав дітей на доступ до якісної освіти з урахуванням їх потреб.

Завдання дослідження:

- вивчити стан облаштування приміщень та території закладу освіти з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування;
- вивчити наявність та доступність ресурсів для навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- здійснити аналіз взаємодії та співпраці усіх учасників освітнього процесу, фахівців інклюзивно-ресурсного центру;
- визначити забезпеченість індивідуалізації навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- визначити задоволеність дітей з особливими освітніми потребами та їх батьків якістю організації освітнього процесу;
- розробити рекомендації за результатами моніторингового дослідження.

Дослідження здійснювалось шляхом онлайн-анкетування 20-21 листопада 2023 року. Для розрахунку репрезентативної вибірки використаний імовірнісний метод формування вибірки, яка охопила 70% ЗЗСО, що розташовані у сільській місцевості, та 30% ЗЗСО – у містах.

Категорія респондентів	Кількість респондентів	Загальний підсумок
учні з особливими освітніми потребами (далі – учні з ООП)	109	787
батьки, інші законні представники учнів з особливими освітніми потребами (далі – батьки)	174	
педагогічні працівники, які забезпечують інклюзивне навчання для дітей з особливими освітніми потребами (далі – педагогічні працівники, педагоги, вчителі)	504	

СТАН ОБЛАШТУВАННЯ ПРИМІЩЕНЬ ТА ТЕРИТОРІЇ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПІВ УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ ТА/АБО РОЗУМНОГО ПРИСТОСУВАННЯ

Згідно з даними, отриманими під час дослідження встановлено, що у ЗЗСО здебільшого забезпечено безперешкодний доступ до будівель, приміщень закладу освіти, про що зазначили 77 % опитаних батьків та 74,6 % педагогів, водночас, у деяких закладах зазначені вище умови наявні, однак не відповідають затвердженим стандартам (батьки – 7,5 %, педагоги – 11,3 %). На думку 15,5 % опитаних батьків та 14,1 % педагогів безперешкодний доступ у закладах не забезпечено взагалі.

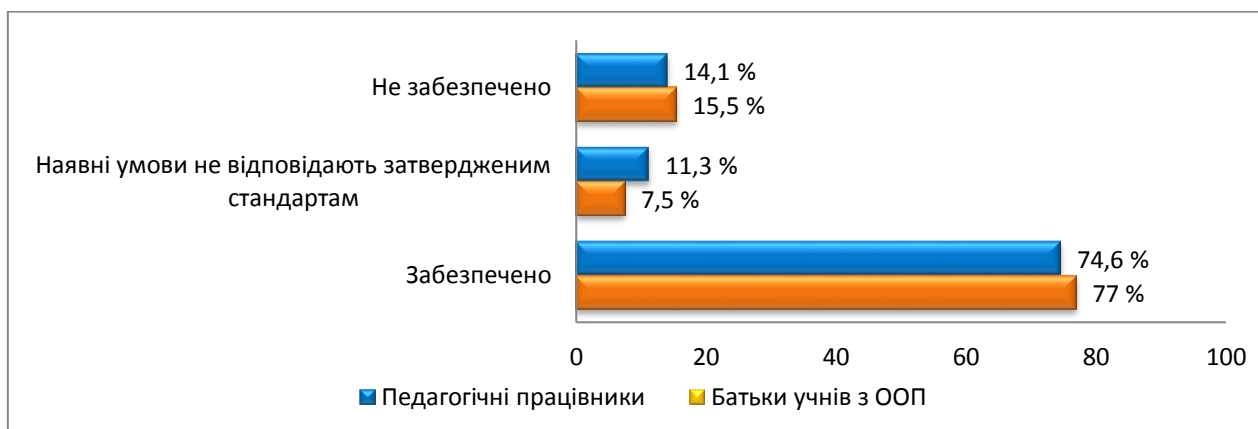

Рис.1. Забезпечення у закладі безперешкодного доступу до будівель, приміщень закладу освіти (пандус\безпороговий вхід\кнопка виклику)

Переважає більшість батьків (87,9 %) та більшість педагогів (72,4 %) підтвердили наявність санітарних вузлів у ЗЗСО з урахуванням стандартів безперешкодного доступу. Однак, в окремих закладах освіти санітарні вузли стандартам не відповідають, про що вказали у своїх відповідях 12,1 % опитаних батьків та 27,6 % педагогів.

Значна частина педагогічних працівників (71,8 %) та батьків (62,9 %) вважають, що приміщення, в т.ч. класні кімнати та лабораторії, є пристосованими для зручного навчання учнів з ООП. Однак, відповіді батьків (24,7 %) та педагогів (33,1 %) свідчать про те, що близько третини ЗЗСО мають лише частково пристосовані класні кімнати, лабораторії та інші приміщення для зручного навчання учнів з ООП; ще 3,4 % опитаних батьків та 4% педагогів стверджують, що в ЗЗСО такі пристосування взагалі відсутні.

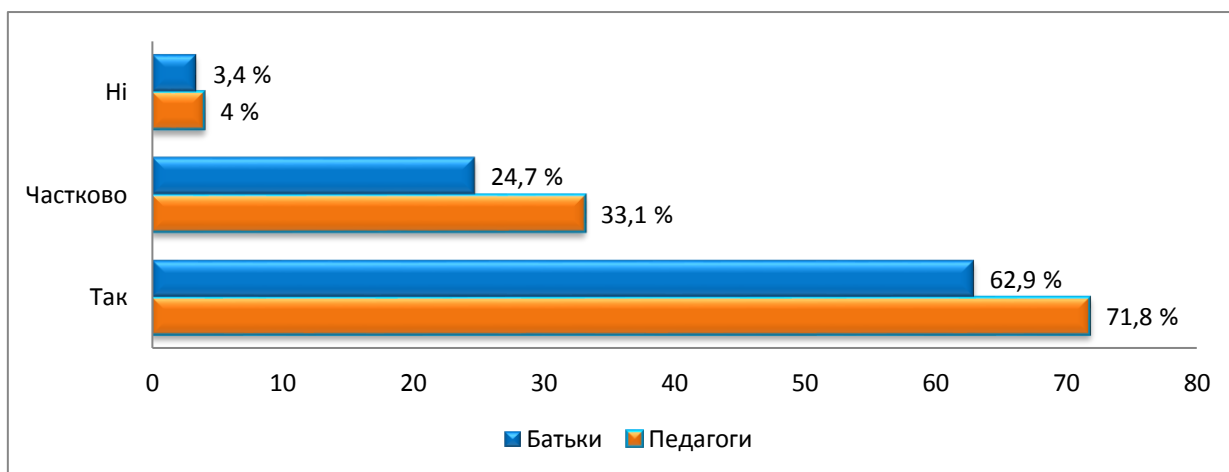

Рис. 2. Пристосування класних кімнат, лабораторій та інших приміщень для зручного навчання учнів з ООП

НАЯВНІСТЬ ТА ДОСТУПНІСТЬ РЕСУРСІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

За результатами анкетування, на думку більшості батьків (78,2 %) та педагогічних працівників (85,7 %), у ЗЗСО в повній мірі забезпечено залучення фахівців для надання корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг відповідно до потреб учнів з ООП, частково забезпечено – відзначили 12,1 % батьків та 13,3 % педагогів; про відсутність забезпечення стверджують 6,9 % батьків та 1 % педагогів ЗЗСО.

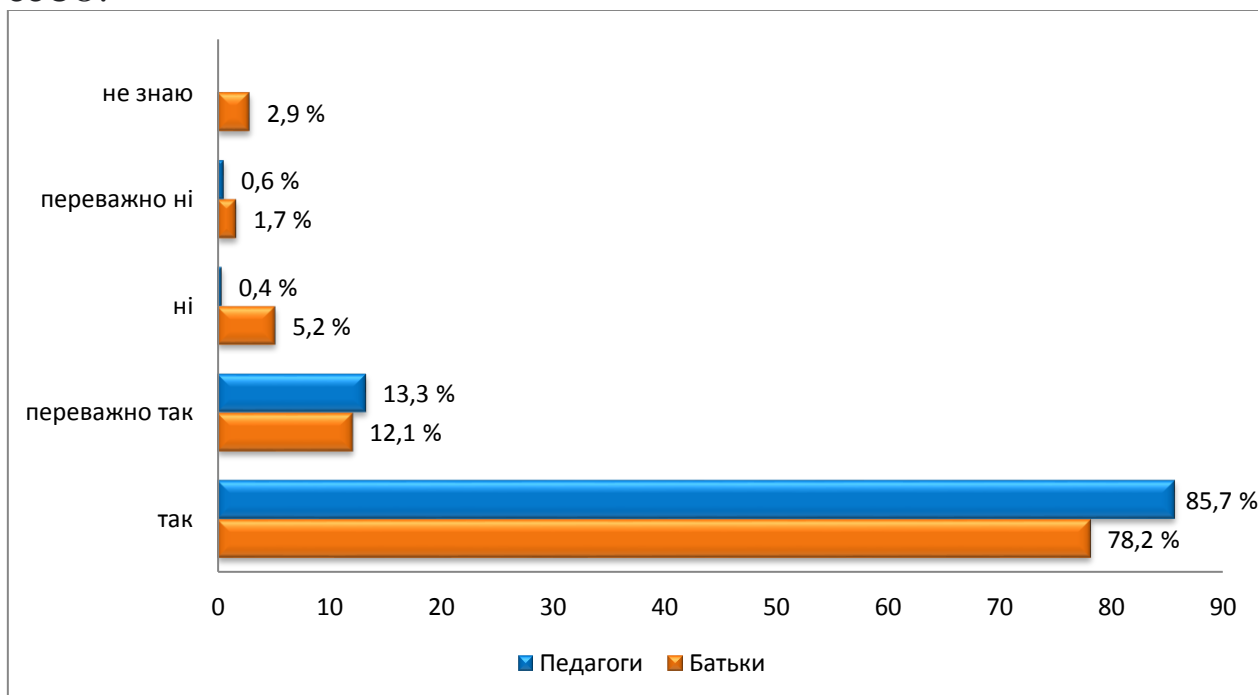

Рис. 3. Залучення фахівців (із числа працівників закладу освіти та/або додатково залучених фахівців) для надання корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг (допомоги) відповідно до потреб учнів

Переважна більшість батьків (86,8 %) зазначають, що асистент вчителя ефективно забезпечує організацію інклюзивного навчання учнів. Однак, 4,6 % не задоволені роботою асистента вчителя.

Батьки вказали на потребу в додаткових фахівцях, таких як логопед, дефектолог, практичний психолог, фахівець з лікувальної фізичної культури для забезпечення навчання та розвитку їх дітей.

Частина батьків (8,6 %) не знають чи забезпечує асистент вчителя організацію інклюзивного навчання, ще 3 % батьків не володіють інформацією щодо залучення відповідних фахівців для надання корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг відповідно до потреб учнів. Показники свідчать про те, що інформування батьків щодо умов організації інклюзивного навчання не забезпечено в повній мірі та потребує додаткових заходів.

За результатами анкетування можна зробити висновок, що є певна розбіжність у сприйнятті та обізнаності батьків і педагогів щодо забезпечення ЗЗСО необхідними ресурсами для навчання й розвитку учнів з ООП.

Більшість батьків (63,8 %) вважають, що заклад освіти забезпечено необхідними ресурсами для навчання їхніх дітей з ООП. Однак, третина опитаних відзначають, що забезпечення є частковим (29,9 %) або недостатнім (6,3 %). Водночас педагоги більш критично охарактеризували забезпеченість відповідними ресурсами: заклад освіти має необхідні ресурси для підтримки учнів з різними потребами (48,6 %), частковий доступ до ресурсів (42,9 %) та потреба у додаткових ресурсах (8,5 %) для ефективної підтримки інклюзивного навчання.

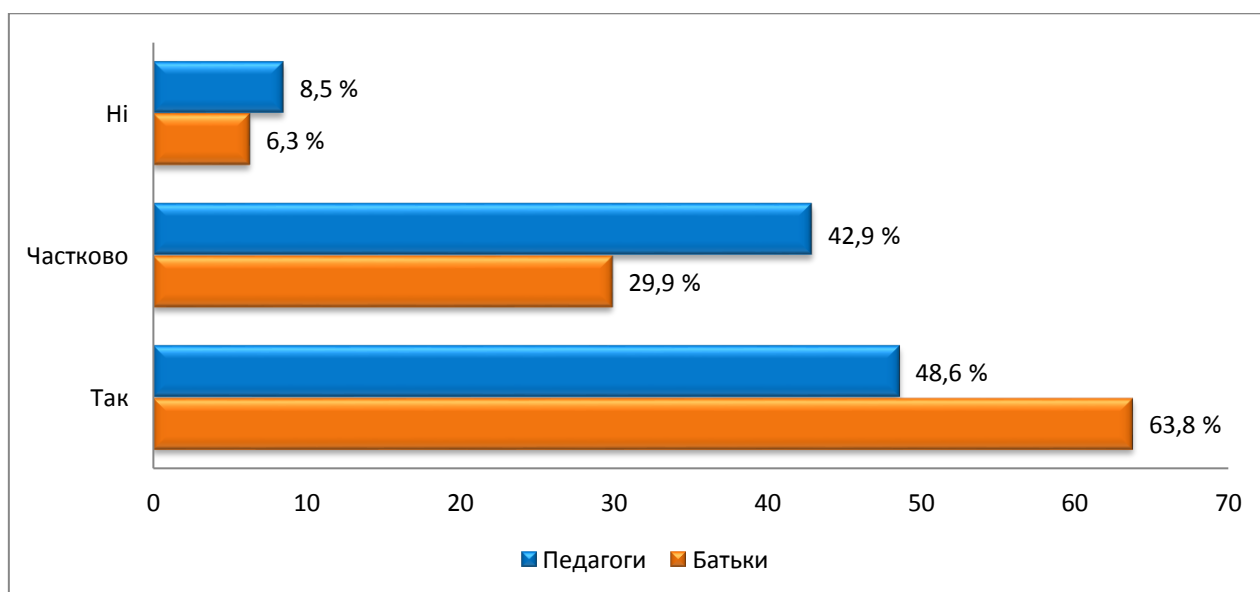

Рис. 4. Наявність необхідних ресурсів (матеріалів, технічного обладнання) для підтримки дітей з ООП

ВЗАЄМОДІЯ ТА СПІВПРАЦЯ УСІХ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ, ФАХІВЦІВ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ

Аналіз анкет батьків та педагогічних працівників засвідчив, що більшість ЗЗСО взаємодіють із інклюзивно-ресурсними центрами (далі – ІРЦ), зокрема, респонденти вказали на постійну співпрацю із центрами (батьки – 65,6 %; педагоги – 75 %). Батьки і педагоги високо оцінюють доступність консультацій фахівців ІРЦ, їх участь у забезпеченні інклюзивного навчання та надання різноманітних послуг для учнів з ООП (98,8 % опитаних педагогів засвідчили, що фахівці ІРЦ надають рекомендації закладу щодо розроблення індивідуальної програми розвитку дитини (далі – ІПР) та беруть участь у діяльності команд психолого-педагогічного супроводу; 96,6 % батьків зазначають про надання консультативної допомоги фахівців ІРЦ щодо особливостей розвитку їх дитини).

Необхідно врахувати той факт, що 3,4 % опитаних педагогів та 5,7 % батьків вказали на відсутність надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг їх дитині, що свідчить про відсутність співпраці окремих закладів освіти з ІРЦ.

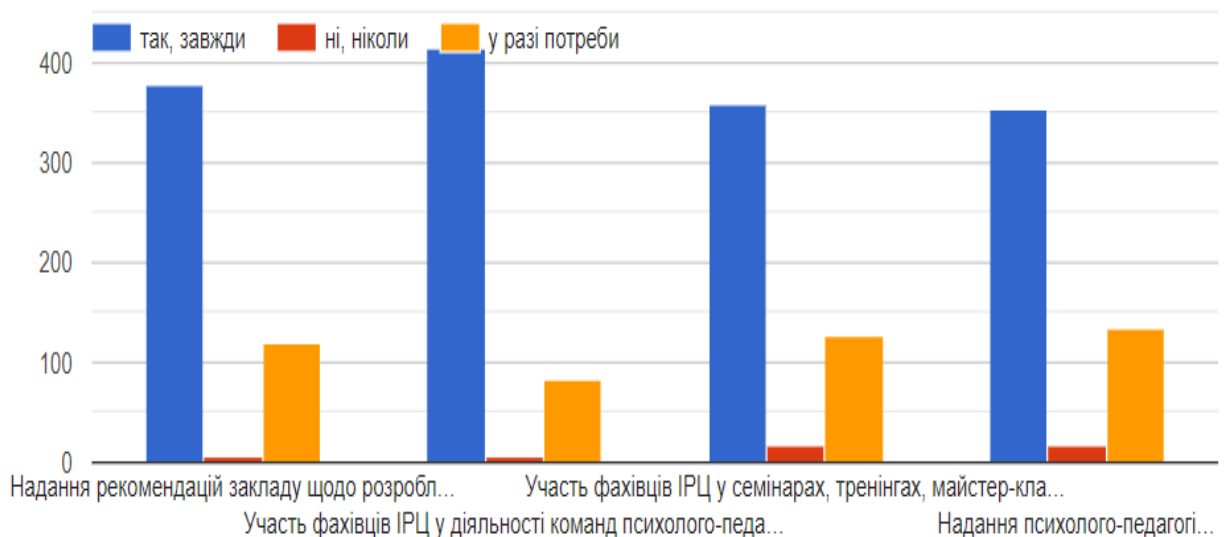

Рис. 5. Співпраця з інклюзивно-ресурсним центром

На думку переважної більшості педагогів (93,7 %) адміністрації ЗЗСО створюють належні умови для реалізації інклюзивного навчання та надають достатню підтримку педагогам у цьому.

Рис. 6. Підтримка адміністрації школи щодо реалізації інклюзивного навчання

Однак, виявлено серйозні виклики, такі як нестача фінансових, кадрових та матеріальних ресурсів (зазначили 72,4 % педагогів), відсутність діалогу та співпраці з батьками дітей з ООП (8,1 %), неприйняття інклюзивних підходів у процесі навчання окремими педагогічними працівниками (4 %).

За результатами анкетування батьків спілкування щодо навчання їх дітей найчастіше відбувається з класним керівником (51,1 %) та асистентом вчителя (39,7 %), що свідчить про позитивну динаміку у формуванні ефективної комунікації. Водночас, лише незначна частка опитаних батьків відзначила наявність комунікації з адміністрацією закладу.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

За результатами анкетування 89,7% батьків зазначили, що взяли участь у розробці ІПР для своїх дітей, 87,9% – були залучені до розробки індивідуального навчального плану. Це свідчить про високий рівень партнерства між батьками й педагогічним колективом у формуванні індивідуальних стратегій розвитку та навчання.

У закладі освіти забезпечено залучення фахівців для надання корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг (зазначають 78,2 % опитаних батьків) та/або переважно забезпечено (12,1 % батьків). Проте, 6,9 % опитаних батьків вказують на відсутність залучених фахівців для надання відповідних послуг, що свідчить про необхідність удосконалення системи підтримки; ще 2,9 % батьків не впевнені, чи відбувається залучення фахівців, що підкреслює необхідність чіткої інформаційної комунікації.

Для забезпечення індивідуального підходу в роботі з дітьми із ООП більше половини педагогів (56,7 %) роблять основний акцент на адаптації та модифікації навчальних матеріалів, що вказує на гнучкий підхід до навчання кожної дитини. Також педагоги (22 %) залучають відповідних фахівців

(дефектолог, логопед тощо), що є важливим елементом індивідуальної підтримки учнів з ООП.

Проведення періодичного перегляду ІПР з метою її корегування (здійснює 5,2 % педагогів) та визначення прогресу розвитку дитини (проводить 8,3 % педагогів) свідчать про системний підхід до оцінювання та корегування планів для врахування й забезпечення можливостей та потреб учнів.

Про використання усіх зазначених вище методів у комплексі вказують 7,8 % педагогів, що підтверджує їх готовність до вдосконалення методів індивідуального підходу.

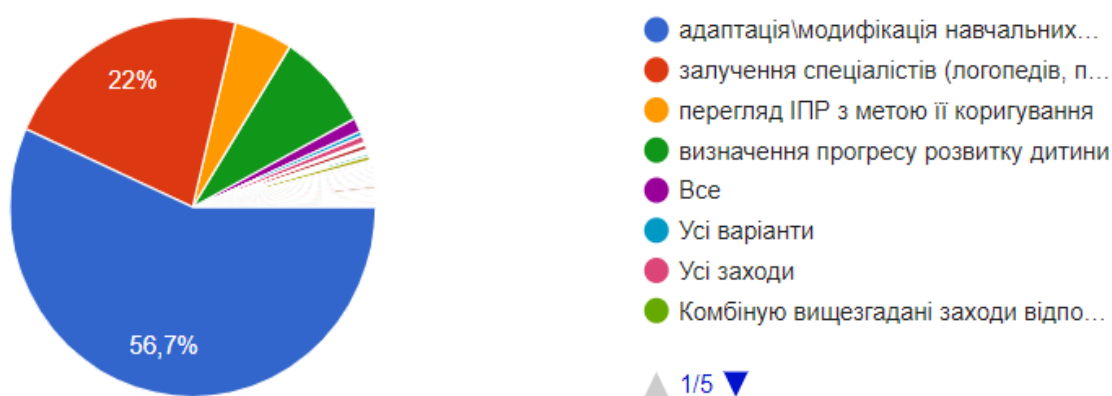

Рис. 7. Заходи, які вживають педагоги для реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими потребами

Відповіді учнів вказують на високий рівень відчуття підтримки педагогів (78,9 % респондентів), що свідчить про ефективність застосування індивідуального підходу у роботі з учнями з ООП. Наявність частини учнів (21,1 %), яка відчуває підтримку «іноді», може бути пов'язана з різними підходами вчителів або індивідуальними варіаціями щодо сприйняття підтримки. Водночас, відсутність відповідей «ні» вказує на те, що вчителі активно дбають про підтримку учнів з ООП.

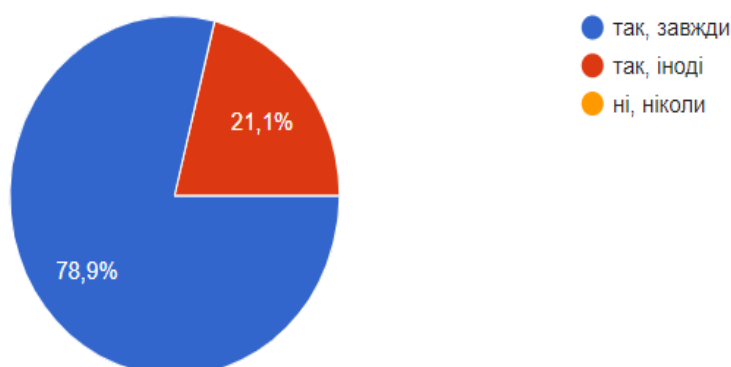

Рис. 8. Відчуття учнями з ООП підтримки від вчителів у процесі навчання

Переважає більшість батьків (94,8 %) зазначили, що для їх дітей розроблено розклад проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять, відповідно до якого такі заняття проводяться. Однак, є частка батьків (4 %), які не знають, чи розроблено такий розклад. Це свідчить про недостатнє залучення батьків до організації інклюзивного навчання.

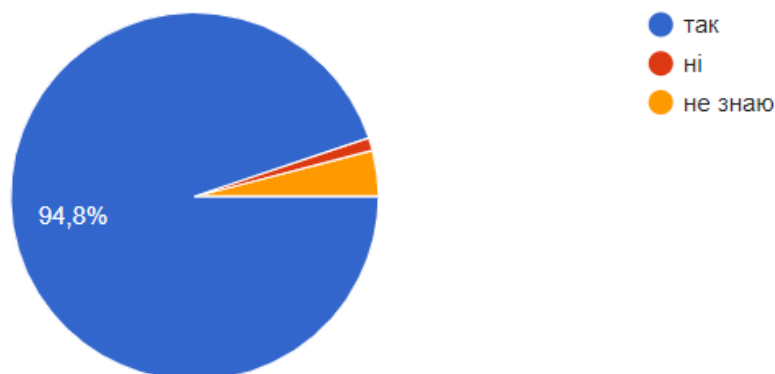

Рис. 9. Розроблення розкладу проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг)

Крім того, результати опитування батьків свідчать про відсутність в окремих закладах освіти корекційно-розвиткових занять, зокрема, 8,6 % батьків зазначили, що під час онлайн-навчання корекційно-розвиткові заняття, відповідно до затвердженого розкладу дитини, ніколи не проводилися; ще 1,1 % опитаних батьків зазначають, що в окремих закладах освіти розклад проведення згаданих вище занять взагалі не розроблено.

За даними опитування вчителів встановлено, що при складанні розкладу проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять для учнів з ООП педагоги узгоджують його з розкладом навчальних занять класу (47,6 %), враховують індивідуальні особливості учнів (41,3 %), тим самим демонструючи важливість індивідуалізації підходів у навчанні, а також враховують вимоги санітарного законодавства (5,6 %). Спільне поєднання всіх трьох аспектів (розклад навчальних занять класу, індивідуальні особливості учнів, санітарні вимоги) практикують лише 5,5 % педагогів.

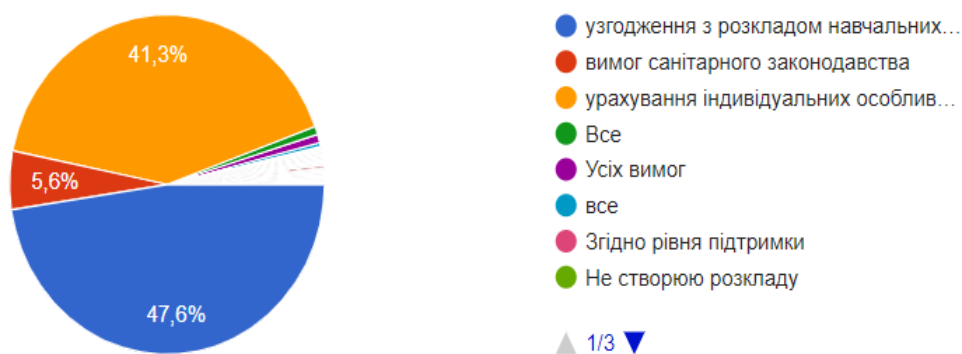

Рис. 10. Вимоги, яких дотримуються педагоги під час складання розкладу проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять

За результатами анкетування встановлено, що педагоги, які працюють з дітьми з ООП, віддають перевагу проведенню психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять в індивідуальній формі (89,1 %); групові заняття використовують 7,5 % опитаних педагогів. І лише 3,4 % педагогів використовують поєднання індивідуальних та групових форм.

У процесі забезпечення інклюзивного навчання педагоги (51 %) співпрацюють з іншими спеціалістами лише при потребі індивідуальної допомоги; значна частина (45,4 %) залучає інших спеціалістів на регулярній основі (щотижнево) і лише 3,6 % педагогів рідко залучають інших спеціалістів, майже не використовуючи такий підхід.

Більшість (78,9 %) опитаних учнів з ООП відчують підтримку вчителів у процесі навчання. Однак, особливої уваги заслуговують учні (21,1 %), які вказують, що підтримка надається іноді. Це свідчить про необхідність подальшого вдосконалення підходів та ресурсів для забезпечення їхнього комфортного та успішного навчання.

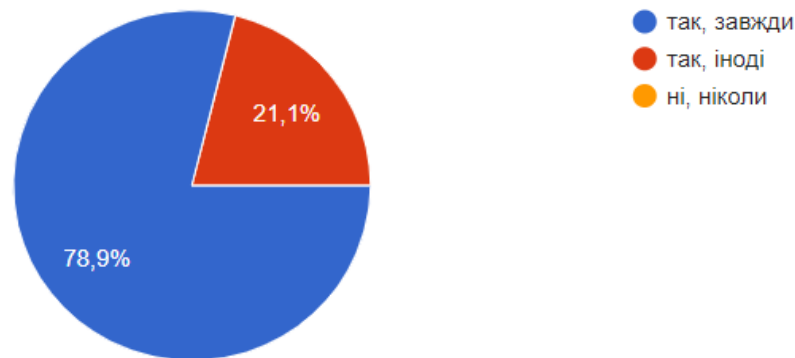

Рис. 11. Відчуття учнів підтримки від вчителів у процесі навчання

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Результати анкетування педагогів свідчать, що більшість з них активно залучають дітей з ООП до спільних класних проєктів, спортивних та культурних заходів та інших активностей (75,2 %), практикують регулярний професійний розвиток в галузі інклюзивної освіти (65,5 %). Більшість закладів створюють сприятливі умови для інклюзивного навчання (69,2 %), проте, наявні окремі аспекти, які вимагають уваги та вдосконалення (30,2 %).

Результати анкетування засвідчили, що 27,6 % опитаних батьків визнають наявність проблем з адаптацією їх дітей у закладі освіти, водночас відзначають активну участь дітей у спільних класних проєктах, спортивних та культурних заходах, а також інших активностях (70,7 %). Однак, є діти, яких залучають до таких активностей лише іноді (10,9 %) або ж взагалі не залучають (2,3 %).

В цілому більшість батьків (98,2 %) задоволені соціальною інтеграцією своїх дітей, але 1,7 % опитаних батьків залишаються незадоволеними.

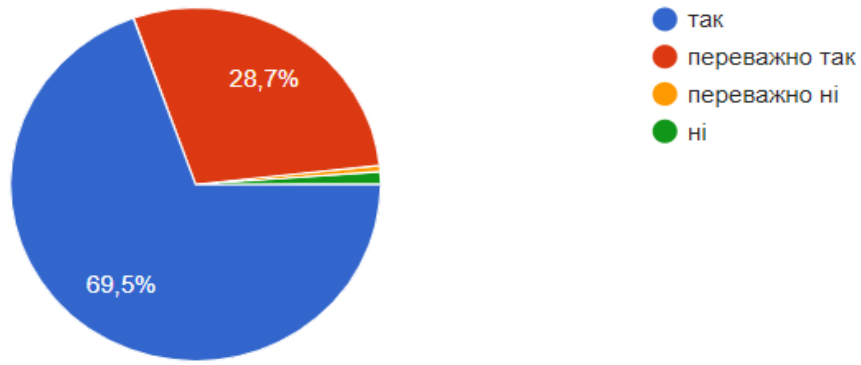

Рис. 12. Задоволеність батьків соціальною інтеграцією їх дитини

За результатами анкетування встановлено, що більшості учнів з ООП (79,8 %) вдається відчувати себе частиною класу та шкільної спільноти. Однак, певна частина учнів (20,2 %) мають певні проблеми з інтеграцією.

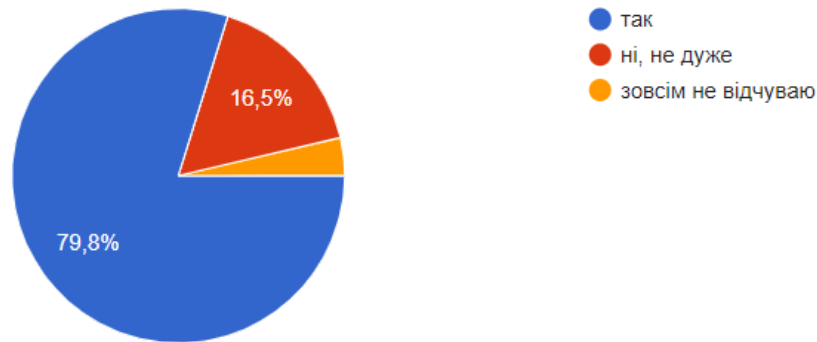

Рис.13. Відчуття учнів з ООП себе частиною класу та шкільної спільноти

За результатами відповідей учнів бачимо, що більше половини учнів з ООП (55 %) мають можливість брати участь у позаурочних заходах та інших видах діяльності, але 40,4 % учнів рідко отримують таку можливість, а 4,6 % учнів – не залучаються до таких заходів взагалі.

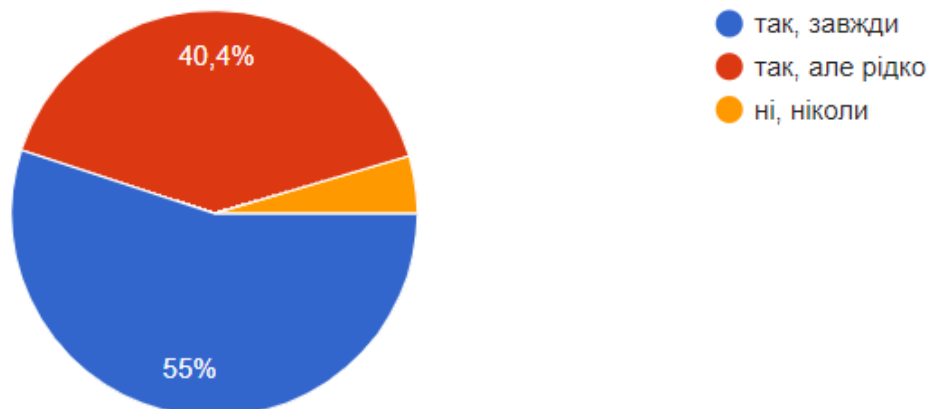

Рис. 14. Можливість для учнів з ООП брати участь у позаурочних заходах та діяльностях разом із іншими учнями

Враховуючи зазначені вище показники, можна зробити висновок, що більшість учнів з ООП відчують себе частиною класу та шкільної спільноти. Це свідчить про наявність сприятливого соціального та емоційного клімату. Однак, важливо враховувати індивідуальні особливості та можливості учнів при залученні їх до позаурочних заходів та діяльностей, щоб забезпечити їх повноцінну участь у шкільному житті.

За результатами опитування дітей з ООП 93,6 % відчують певний рівень підтримки у процесі навчання від інших учнів. Однак, є діти, які ніколи не відчують підтримки (6,4 %). Також 64,2 % учнів висловлюють побажання, щоб однолітки краще розуміли їх потреби та вподобання, ще 22,9 % також зацікавлені у додатковій увазі, але не вважають це надто важливим; 12,8 % – не потребують. Це свідчить про важливість створення необхідних умов для взаєморозуміння та підтримки в шкільному середовищі.

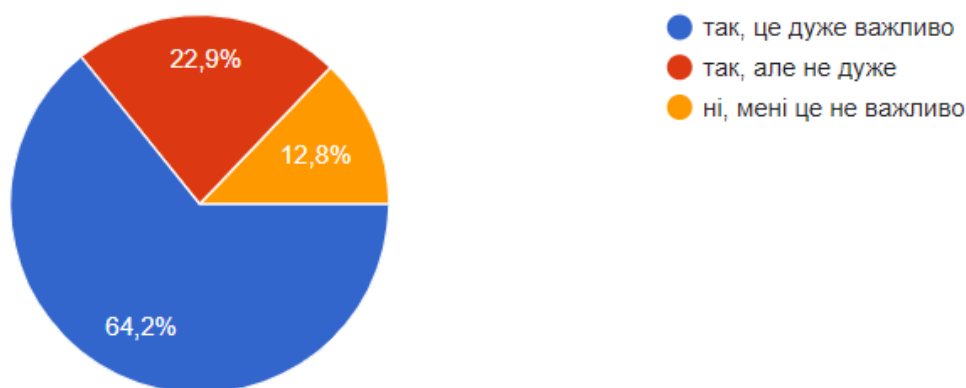

Рис. 15. Бажання учнів з ООП, щоб інші діти краще розуміли їх потреби та вподобання

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇХ БАТЬКІВ ЯКІСТЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Більшість учнів з ООП вважають інклюзивне освітнє середовище цікавим (зазначили 45,9 % респондентів) та дружнім (23,9 %), однак, 4,6 % опитаних учнів відчують певну складність.

Переважає більшість опитаних дітей (80,7 %) високо оцінюють організацію навчання у своїй школі, що свідчить про їх задоволеність організацією освітнього процесу.

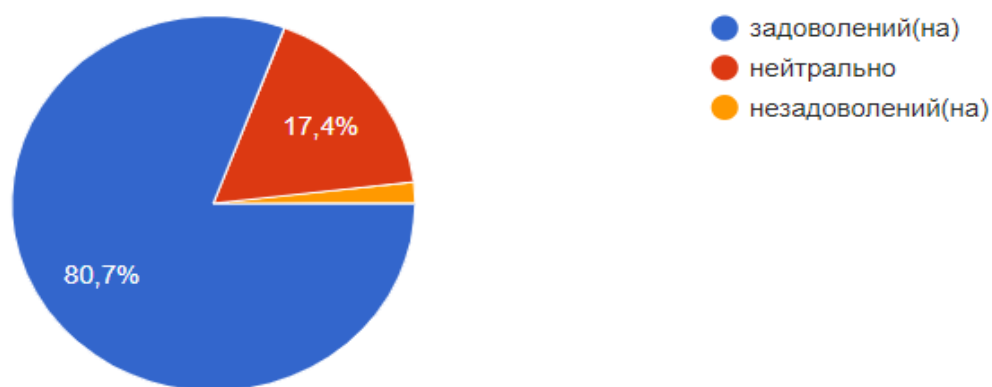

Рис. 16. Задоволеність учнів організацією навчання у школі

Однак, важливо враховувати індивідуальні особливості та думки учнів для подальшого вдосконалення організації інклюзивного навчання.

Переважає більшість батьків (97,7 %) взаємодіють з педагогічними працівниками. Найчастіше комунікація відбувається з класним керівником (51,1 %) та асистентом вчителя (39,7 %), які є основними посередниками у взаємодії між батьками та школою щодо навчання дітей.

Результати анкетування батьків вказують на ступінь їх поінформованості щодо різних аспектів навчання дітей. Більшість батьків (69 %) стверджують, що отримують інформацію від педагогічних працівників щодо навчальних програм; рідше надається інформація про методики навчання (19,5 %). Цей відсоток вказує на потребу у проведенні додаткових заходів щодо відкритості та доступності інформації про методики, які використовуються в освітньому процесі. Інформацію про прогрес дитини отримують лише 11 % батьків, що свідчить про необхідність забезпечення більш ефективних механізмів обміну інформацією щодо розвитку дитини.

Більшість батьків вважає, що школа враховує їхню думку при прийнятті рішень стосовно освітнього процесу дитини («завжди» – 78,2 %, «частково враховує» – 20,1%). Це свідчить про позитивну практику залучення батьків у прийнятті важливих рішень. Переважає більшість батьків (89,7 %) були залучені до розробки індивідуальної програми розвитку та індивідуального навчального плану своєї дитини (87,9 %), що підтверджує високий ступінь індивідуалізації підходу до навчання, однак, 10,3% батьків – не залучалися.

Переважній більшості вчителів (88,9 %) вдається залучити батьків дітей з ООП до процесу навчання та життя школи. Результати анкетування учнів підтверджують успішну співпрацю між батьками та вчителями у контексті покращення навчання учнів з ООП, як зазначили 94,5 % респондентів. Співпраця з батьками відіграє ключову роль у досягненні оптимальних результатів для роботи з даною категорією учнів.

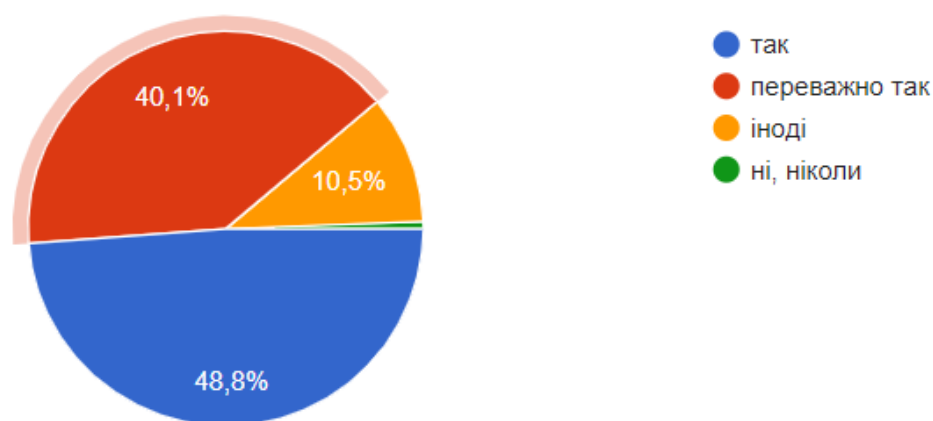

Рис. 17. Залучення батьків дітей з ООП до процесу навчання і життя школи

У відповідях анкет 27,6 % батьків вказали на наявність проблем з адаптацією їх дітей у закладі освіти, що свідчить про необхідність удосконалення програм та заходів для підтримки адаптації дітей з ООП.

Значна частина батьків (72,5 %) отримує психологічну та соціально-педагогічну допомогу у разі потреби, що свідчить про надання підтримки психологічної служби не лише дітям з ООП, а і їх батькам; 23,6 % – не потребують такої допомоги.

Опитані батьки висловили задоволеність (79,9 %) або переважно задоволеність (17,2 %) інклюзивним навчанням.

Рис. 18. Задоволеність батьків організацією інклюзивного навчання у закладі освіти

Переважає більшість педагогів (80,8 %), учнів з ООП (87,2 %) та більшість батьків (79,3 %) вважають, що у школі створено безбар'єрне середовище для всіх учасників освітнього процесу. Це свідчить про розуміння необхідності забезпечення безбар'єрності освітнього середовища ЗЗСО. Проте, є певні аспекти, які потребують уваги та вдосконалення, зокрема, частина опитаних батьків (17,2 %), педагогів (16,7 %) та учнів (11 %) вважають, що безбар'єрне середовище створено частково;

3,4 % батьків, 2,6 % педагогів та 1,8 % учнів вважають, що умови безбар'єрності не забезпечено.

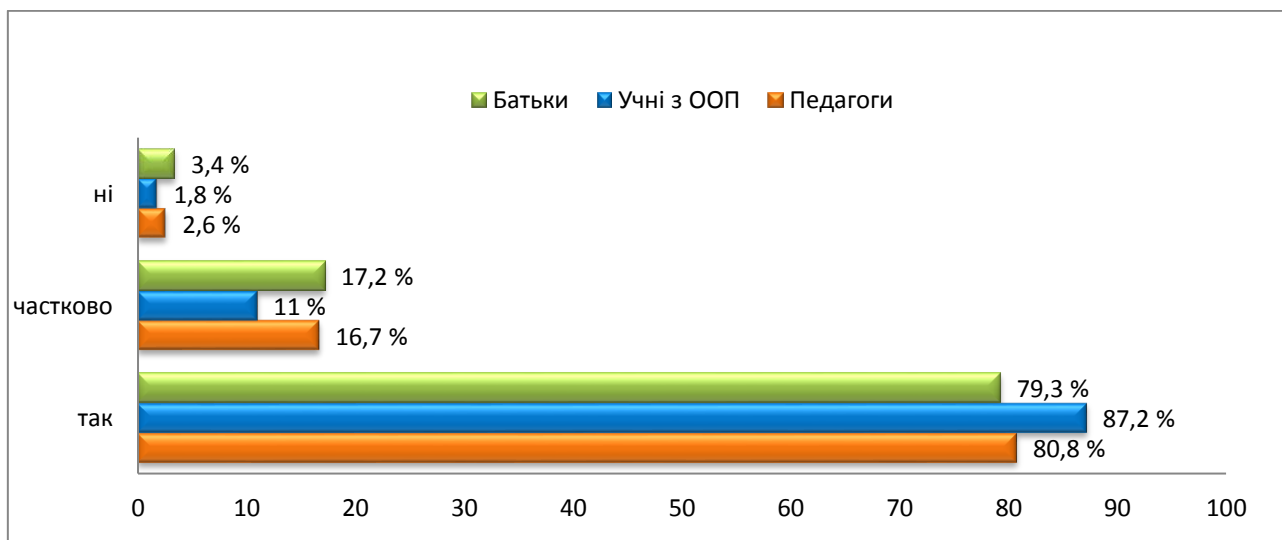

Рис. 19. Створення безбар'єрного середовища у ЗЗСО

ВИСНОВКИ

На основі аналізу результатів опитування, яке охопило 787 учасників освітнього процесу (педагогів, учнів/учениць з особливими освітніми потребами та їх батьків) з 20 закладів освіти 20 територіальних громад області, можемо зробити такі висновки.

Дослідження показало позитивну динаміку в організації інклюзивного навчання для дітей з ООП у ЗЗСО області. Більшість педагогів, батьків та учнів вважають, що заклади освіти створюють безбар'єрне середовище, забезпечують безперешкодний доступ до будівель та приміщень. Однак, є випадки, коли умови не відповідають затвердженим стандартам, що створює певні труднощі для осіб з ООП та перешкоджає якісній організації інклюзивного навчання. Пандуси, санітарні вузли, класні кімнати та інші приміщення у деяких закладах не повністю відповідають стандартам безперешкодного доступу, що вимагає відповідного дообладнання та покращення. В усіх досліджених закладах освіти відсутній безперешкодний доступ осіб з ООП до другого поверху.

Більшість батьків і педагогічних працівників вважають, що в закладах освіти достатньо фахівців для надання корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг учням з ООП. В основному позитивно оцінюється робота асистентів вчителя в організації інклюзивного навчання. Однак, є певна частка батьків, які висловлюють незадоволеність роботою окремих асистентів та вказують на необхідність її покращення. Також на думку деяких батьків є потреба у додаткових фахівцях, для надання корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг (допомоги) відповідно до потреб учнів, таких як логопед, дефектолог, практичний психолог тощо.

За результатами опитування можна виявити розбіжність у відповідях батьків та педагогів щодо наявності ресурсів для навчання учнів з ООП між батьками та педагогами. Це свідчить про те, що батьки недостатньо поінформовані про реальний стан справ щодо ресурсного забезпечення закладу. Окремі батьки вважають, що заклад освіти має необхідні ресурси, тоді як деякі педагоги вказують на частковий або недостатній доступ до ресурсів, що не дає можливості якісно організувати інклюзивне навчання. Ресурсні кімнати обладнано не в усіх досліджених ЗЗСО.

Аналіз опитування учасників дослідження засвідчив, що більшість батьків та педагогічних працівників взаємодіють з інклюзивно-ресурсними центрами та високо оцінюють доступність консультацій, участь фахівців у діяльності та надання різноманітних послуг для учнів з ООП. Водночас, необхідно врахувати негативні відповіді батьків й педагогів, які вказують на відсутність надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг їх дитині, що свідчить про необхідність налагодження ефективної співпраці з ІРЦ.

На думку більшості опитаних педагогічних працівників, у закладах загальної середньої освіти наявна підтримка адміністрації у реалізації інклюзивного навчання. Однак, наявні серйозні виклики, такі, як нестача

ресурсів, відсутність підтримки забезпечення відповідних підходів деякими педагогічними працівниками та проблеми у взаємодії з батьками учнів з ООП.

Переважає більшість батьків та учнів задоволена організацією інклюзивного навчання, проте дослідження виявило недостатню поінформованість батьків та учнів щодо вимог для створення необхідних умов для організації інклюзивного навчання в ЗЗСО, які гарантуються державою.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Засновникам закладів освіти вжити заходів щодо забезпечення:

- архітектурної доступності закладів освіти з урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування відповідно до вимог пунктів 4, 5 статті 20 Закону України «Про освіту»;
- створення безбар'єрного і безпечного для всіх учасників освітнього процесу середовища, яке забезпечує право дітей з особливими освітніми потребами на навчання та гармонійний розвиток в освітньому просторі;
- необхідними допоміжними засобами для навчання та засвоєння освітньої програми відповідно до Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2020 року № 1289;
- облаштування та обладнання ресурсної кімнати й медіатеки;
- залучення фахівців для надання корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг (допомоги) відповідно до потреб учнів;
- доступу учнів до мережі Інтернет.

Керівникам закладів загальної середньої освіти:

- забезпечити додаткове навчання та підвищення кваліфікації вчителів і фахівців, які працюють з учнями з особливими освітніми потребами;
- сприяти покращенню кадрового забезпечення фахівцями для якісної організації інклюзивного навчання, надання корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг (допомоги) відповідно до потреб учнів з особливими освітніми потребами та запитів батьків;
- вжити заходів щодо забезпечення необхідними ресурсами й матеріалами (спеціальними засобами корекції) ЗЗСО відповідно до Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з ООП, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 23.04.2018 року № 414, для ефективного інклюзивного навчання та виконання індивідуальних програм розвитку учнів з ООП;
- налагодити системну та дієву співпрацю з фахівцями ІРЦ;
- забезпечити впровадження ефективних методів інформування батьків про Порядок, умови організації інклюзивного навчання та доступ до ресурсів;
- налагодити зворотній зв'язок між колективом закладу загальної середньої освіти та батьками дітей з особливими освітніми потребами, з метою конструктивної взаємодії усіх учасників освітнього процесу.